

การจัดระเบียบทางสังคม (Social Organization)

อาจารย์ ดร.วรเมธ ยอดปุ่น

ภาควิชาสังคมศาสตร์และพลศึกษา

คณะศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการ

การจัดระเบียบทางสังคม: ประเด็นนำเสนอ

- ♦ ประเภทของสังคม
- ♦ ความหมายของการจัดระเบียบทางสังคม
- ♦ องค์ประกอบของการจัดระเบียบทางสังคม
 - ⇒ บรรทัดฐานทางสังคม
 - ⇒ สถานภาพและบทบาท

ประเภทของสังคม ตามแนวคิดของ Durkheim

1. สังคมเชิงกลไก (Mechanical Solidarity)
2. สังคมเชิงอินทรีย์ (Organic Solidarity)

ประเภทของสังคม ตามแนวคิดของ Tonnies

1. สังคมที่มีความสัมพันธ์แบบ Gemeinschaft
2. สังคมที่มีความสัมพันธ์แบบ Gesellschaft

ประเภทของสังคม ตามแนวคิดของ Lenski

1. สังคมล่าสัตว์เก็บหาอาหาร
2. สังคมพืชสวน
3. สังคมกสิกรรม
4. สังคมอุตสาหกรรม
5. สังคมหลังอุตสาหกรรม
6. สังคมหลังสมัยใหม่

ความหมายของการจัดระเบียบทางสังคม

- ♦ การจัดกลุ่มของสังคมเป็นส่วนย่อยอย่างมีระบบ โดยคำนึงถึงเรื่อง เพศ อายุ สถานภาพ อาชีพ อำนาจ ของสมาชิกในสังคม แต่ละส่วนย่อยจะต้องเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน โดยมีบรรทัดฐานทางสังคมเป็นแนวปฏิบัติ

บรรทัดฐานทางสังคม (Social Norm)

♦ ความหมาย

⇒ แนวทางของการกระทำหรือความประพฤติเฉพาะอย่าง
ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันของสังคม เป็นไปตามความคาดหวังของกลุ่ม
หรือค่านิยมของสังคมนั้น ๆ

นักสังคมวิทยาส่วนมาก แบ่งบรรทัดฐานทางสังคมออกเป็น 3 ประเภท

- ♦ วิถีประชาหรือวิถีชาวบ้าน (Folkways)
- ♦ จารีตหรือกฎศีลธรรม (Mores)
- ♦ กฎหมาย (Laws)

วิถีประชาหรือวิถีชาวบ้าน (Folkways)

- ♦ William G. Sumner

 - ⇒ Folkways (1907)

- ♦ พฤติกรรมที่คาดหวังว่าปัจเจกบุคคลจะกระทำหรือไม่กระทำในสถานการณ์ต่าง ๆ ประจําวัน

- ♦ ตัวอย่าง : การแต่งชุดดำไปงานศพ เมื่อเจอกันก็ทักทายด้วยคำว่า สวัสดี ยกมือไหว้ผู้ใหญ่ เป็นต้น

ลักษณะทั่วไปของวิถีชาวบ้าน

- ◆ เกิดขึ้นเองโดยไม่มีการวางแผนล่วงหน้า
- ◆ เป็นพฤติกรรมที่เกิดจากความเคยชิน หรือกระทำ จนเป็นนิสัย
- ◆ ไม่สามารถบอกที่มาได้ ว่าเกิดขึ้นเมื่อไหร่ ใครเป็นคนคิดค้น
- ◆ เป็นสิ่งที่ต้องปฏิบัติหรือข้อห้ามไม่ให้ปฏิบัติ
- ◆ สังคมยอมรับและคาดหวังให้สมาชิกปฏิบัติตาม
- ◆ บทลงโทษไม่รุนแรง เช่น หัวเราะเยาะ พุดจาถากถาง ชุบชิบ นินทา พุดจาติเตียน เป็นต้น

จารีตหรือกฎศีลธรรม (Mores)

- ♦ เป็นแนวคิดของ Sumner อีกเช่นกัน
- ♦ เป็นกฎของสังคมที่กำหนดว่าการกระทำใดถูก การกระทำใดผิด
- ♦ ตัวอย่างจารีต/ศีลธรรม
 - ⇒ ข้อห้าม เช่น ไม่ให้ลักขโมย ฆ่าคน ประพฤติผิดทางเพศ
 - ⇒ ข้อควรปฏิบัติ เช่น การช่วยเหลือผู้อื่น การกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ เป็นต้น
- ♦ การลงโทษถ้าฝ่าฝืน เช่น การประหารชีวิต การเลิกคบค้าสมาคม ถูกทำให้พิการ ถูกขับไล่ ถูกทรมาน

ลักษณะทั่วไปของจารีต

- ♦ เปลี่ยนแปลงยากกว่าวิถีประชา
- ♦ บทลงโทษรุนแรงกว่าวิถีประชา
- ♦ อาจเป็นที่มาของกฎหมายได้
- ♦ ไม่รู้ที่มา แหล่งกำเนิด ไม่ได้วางแผนไว้ล่วงหน้า เปลี่ยนแปลงยาก
- ♦ มีความแตกต่างกันในแต่ละสังคม

กฎหมาย (Laws)

- ♦ เป็นสิ่งสำคัญในสังคมที่ซับซ้อนและมีขนาดใหญ่
- ♦ มีเฉพาะในสังคมที่มีการจัดระเบียบทางการเมืองแบบรัฐบาลเท่านั้น
- ♦ กฎหมายที่ดีต้องทันต่อเหตุการณ์
- ♦ มีทั้งกฎหมายที่เป็นลายลักษณ์อักษรและกฎหมายที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษร

ลักษณะทั่วไปของกฎหมาย

- ♦ ใช้ควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ได้อย่างเป็นทางการ
- ♦ มีบทลงโทษที่ชัดเจนกว่าวิธีประชาและจารีต
- ♦ ทุกคนจะต้องยึดถือปฏิบัติเหมือนกันอย่างเคร่งครัด
- ♦ เปลี่ยนแปลงได้ง่ายกว่าวิธีประชาและจารีต
- ♦ มีความชัดเจนเกี่ยวกับการประพฤติปฏิบัติ เช่น ให้ทำอะไร หรือ ห้ามไม่ให้ทำอะไร ในสถานการณ์ต่าง ๆ

บรรทัดฐานทางสังคมประเภทอื่น ๆ

- ◆ สมัยนิยม (Fashion)
- ◆ ความนิยมชั่วคราว (Fad)
- ◆ ความคลั่งไคล้ (Craze)
- ◆ พิธีการ (Ceremony)
- ◆ พิธีกรรม (Rituals)
- ◆ มารยาททางสังคม (Etiquette)

วิถีประชาหรือวิถีชาวบ้าน

สมัยนิยม (Fashion)

- ♦ เป็นเรื่องของเสื้อผ้า การแต่งกาย ทรงผม ขนาดและรูปร่างของรถยนต์ ศิลปะ วรรณคดี เป็นต้น
- ♦ มีลักษณะเป็นกระบวนการต่อเนื่อง มักจะวกกลับ ไปกลับมา
- ♦ ทำให้เกิดความเหมือนและความแตกต่างกับคนอื่น

ความนิยมชั่วคราว (Fad)

- ♦ เป็นความนิยมที่มีวงแคบกว่าแฟชั่น
- ♦ มีลักษณะมาเร็วไปเร็ว เป็นกระบวนการไม่ต่อเนื่อง
- ♦ ปฏิบัติกันในหมู่คนจำนวนน้อย
- ♦ ตัวอย่าง คำสแลง การแต่งกายแปลก ๆ

ความคลั่งไคล้ (Craze)

- ♦ มีเรื่องของความรู้สึกเข้ามาเกี่ยวข้อง
- ♦ ต้องใช้เงินทองมาก จึงเป็นเรื่องของคนมีฐานะ
- ♦ ทุ่มเทเวลาและความสนใจหรือหมกมุ่นอยู่กับสิ่งนั้นเป็นเวลานาน ๆ
- ♦ ตัวอย่าง : เล่นเครื่องเพชร สะสมทองแท่ง เล่นกอล์ฟ คลั่งไคล้

ดารา/นักร้อง

พิธีการ (Ceremony)

- ♦ จะมีหรือไม่มีก็ได้
- ♦ ส่วนมากทำเพื่อต้องการเกียรติ สถานภาพ การมีหน้ามีตา ต้องการให้คนอื่นรับรู้
- ♦ ตัวอย่าง พิธีเกี่ยวกับการเข้ารับตำแหน่งสำคัญ การเลื่อนยศ การครบรอบแต่งงาน งานเกษียณอายุราชการ วันเกิด วันแต่งงาน งานศพ เป็นต้น

พิธีกรรม (Rituals)

- ♦ เป็นการปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ หรือทำเป็น ประเพณี
- ♦ ตัวอย่างพิธีที่ทำในวันสำคัญทางศาสนา
 - ⇒ ศาสนาพุทธ เช่น วันพระ วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา เป็นต้น
 - ⇒ ศาสนาคริสต์ เช่น วันคริสต์มาส วันวาเลนไทน์ เป็นต้น
 - ⇒ ศาสนาอิสลาม เช่น ถือศีลลอดในเดือนรอมฎอน เป็นต้น

มารยาททางสังคม (Etiquette)

- ♦ การทำตัวให้เหมาะสมกับกาลเทศะ
- ♦ เป็นรูปแบบพฤติกรรมที่แสดงออกภายนอก
- ♦ มักเกี่ยวข้องกับการแบ่งชั้นสูงต่ำในสังคม
- ♦ ตัวอย่าง มารยาทในการรับประทานอาหาร การแต่งกาย การสนทนา การยกมือไหว้เมื่อได้รับสิ่งของ หรือเมื่อขึ้นรถเมล์ควรลุกให้เด็กหรือคนชราขึ้น

ปัจจัยที่ทำให้เราปฏิบัติตามบรรทัดฐานทางสังคม

- ♦ ได้รับการขัดเกลาทางสังคม
- ♦ ทำตามจนเป็นความเคยชินหรือเป็นนิสัย
- ♦ ทำตามเพราะเห็นว่ามีประโยชน์
- ♦ ต้องการแสดงความเป็นพวกเดียวกันหรือกลุ่มเดียวกัน

สถานภาพ (Status)

- ♦ ความหมายของสถานภาพ

⇒ สถานภาพคือตำแหน่งที่ได้รับจากการเป็นสมาชิกของกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม

- ♦ มีประโยชน์ในการติดต่อสัมพันธ์กัน โดยเฉพาะในสังคมเมือง

- ♦ ตัวอย่างคำพูดของแพทย์ต่อผู้หญิงตั้งครรภ์ที่มีสถานภาพ “โสด” กับ “แต่งงานแล้ว” ย่อมแตกต่างกัน

ประเภทของสถานภาพ

- ♦ สถานภาพที่ได้มาโดยกำเนิด (Ascribes Status)

⇒ เช่น เพศ อายุ ชั้นชั้น ตำแหน่งทางเครือญาติ ได้แก่ ลูก หลาน พี่ น้อง ลุง ป้า น้า อา

- ♦ สถานภาพที่ได้มาด้วยความสามารถ (Achieved Status)

⇒ เช่น ตำรวจ ทนาย แพทย์ ชาวนา นายกรัฐมนตรี
อาจารย์ เป็นต้น

ลักษณะทั่วไปของสถานภาพ

- ◆ ทุกคนเกิดมาต้องมีสถานภาพ จะมากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับเพศ วัย อายุ ความสามารถของแต่ละคน
- ◆ สถานภาพแต่ละสถานภาพจะมีสิทธิ อำนาจ และหน้าที่ต่างกัน
- ◆ แม้บุคคลจะมีหลายสถานภาพ แต่ก็จะต้องมีสถานภาพหลัก (Master Status) ของตัวเอง
- ◆ สถานภาพจะมีการจัดระดับสูงต่ำ (rank)
- ◆ สถานภาพบางครั้งก็อาจเกิดความขัดแย้งกันได้
- ◆ สถานภาพของบุคคลอาจแสดงหรือรับรู้ได้จากสัญลักษณ์

บทบาท (Role)

♦ การปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่ของสถานภาพ เป็นพฤติกรรมที่คาดหวังสำหรับผู้ที่อยู่ในสถานภาพต่าง ๆ ว่าต้องปฏิบัติอย่างไร (role expectation)

♦ ตัวอย่าง

⇒ บทบาทของแม่ก็ต้องเลี้ยงดูและอบรมขัดเกลาลูก

⇒ บทบาทของลูกก็ต้องตั้งใจเรียน ใช้จ่ายอย่างประหยัด

ลักษณะทั่วไปของบทบาท

- ♦ การกระทำหรือพฤติกรรมที่สถานภาพกำหนดไว้
- ♦ บางคนไม่มีสถานภาพแต่สามารถแสดงบทบาทได้
- ♦ บางครั้งอาจเกิดปัญหามบทบาทขัดแย้งกันได้
- ♦ คนเรามีหลายบทบาทให้ต้องกระทำ อาจเกิดความเครียดได้ แนวทางแก้ไขคือ “บทบาทสำรอง” (role bargain) หมายถึงการเลือกแสดงบทบาทใดบทบาทหนึ่งให้ดี ส่วนบทบาทที่เหลือเอาแค่ผ่าน

THANK YOU

